
Ragnhild Vogt Hauge – psykiater, pioner og NS-medlem

MEDISINSK HISTORIE

ERLEND HEM

erlend.hem@medisin.uio.no

Klinikk psykisk helse og avhengighet

Oslo universitetssykehus

og

Avdeling for medisinsk atferdsvitenskap

Institutt for medisinske basalfag

Universitetet i Oslo

Erlend Hem er dr.med., fagsjef, professor, styreleder i Stiftelsen Nasjonalt medisinsk museum og redaktør for Tidsskriftets språkspalte.

PER E. BØRDAHL

Høvik

Per E. Bør Dahl er dr.med., spesialist i fødselshjelp og kvinnesykdommer, pensjonert klinikkoverlege og professor, og styremedlem i Stiftelsen Nasjonalt medisinsk museum.

BAKGRUNN

Ragnhild Vogt Hauge (1890–1987) var første norske kvinnelige psykiater, men er i dag nesten glemt. Vi presenterer i denne artikkelen hennes biografi, faglige bakgrunn og virke som lege.

MATERIALE OG METODE

Vi har søkt i mediearkivet Retriever, Nasjonalbibliotekets og Aftenpostens digitalarkiver samt følgende arkiver i Riksarkivet: landssvikarkivet og arkivene etter Statspolitiet, Legeforeningen og Helsedirektoratet.

RESULTATER

Etter morens tidlige død i 1908 tok Ragnhild Vogt seg av sine yngre søsken og var i mors sted for dem. Hun ble forsinket med sin utdannelse grunnet familieforpliktelsene, og tok medisinsk embetseksamen i Oslo først 35 år gammel, i 1925. Hun ble som første kvinne i Norge godkjent spesialist i psykiatri i 1931, og drev praksis både som lege og etter hvert rettspsykiater. I 1934 giftet hun seg og bosatte seg i Arendal, hvor hun praktiserte resten av karrieren. Hun var medlem av Nasjonal Samling i årene 1941–45 og ble landssvikdømt etter krigen.

FORTOLKNING

Det kan være flere grunner til at Ragnhild Vogt Hauges navn nesten er glemt. Hun arbeidet i periferien og kombinerte praksis som psykiater og allmennlege. Det har sannsynligvis også spilt en rolle at hun var medlem av Nasjonal Samling under krigen. Kildene vitner om en godhjertet, kristen lege.

Vår interesse for denne historien oppsto i forbindelse med artikkelen om psykiateren Augusta Rasmussen (1895–1979) [\(1\)](#). I dette arbeidet dukket stadig navnet til Ragnhild Vogt Hauge opp, og for oss var hun ukjent. Vi ble nysgjerrige på hvem hun var. Hennes historie bidrar til å belyse spørsmål fra annen verdenskrig og legeoppjøret etterpå.

Materiale og metode

Vi har brukt mediearkivet Retriever, Nasjonalbibliotekets digitalarkiv bokhylla.no, Aftenpostens digitalarkiv og følgende arkiver i Riksarkivet: landssvikarkivet og arkivene etter Statspolitiet, Legeforeningen og Helsedirektoratet.

Slekten

Figur 1 Ragnild Vogt (1890–1987) fotografert i 1918. Om høsten gikk hun i gang med medisinstudiet, 28 år gammel. Foto: Peder O. Aune / NTNU UB

Ragnild Vogt var nummer to i en søskenflokk på seks. Hun kom fra en slekt med mange akademikere, embetsmenn og politikere. Tre av hennes fire brødre ble professorer, slik også faren Johan Vogt (1858–1932) var det (2). Han var professor i

metallurgi i Kristiania i mer enn 25 år før han ble den første professor i geologi i Trondheim i 1912 [\(3\)](#).

Da Ragnhild Vogt var 18 år gammel, døde moren. De yngste søsknene, tvillingene Johan og Jørgen, var da åtte år gamle. Samme år tok hun examen artium, men begynte ikke studiene før ti år senere (figur 1). Det «falt i min lodd å ta over hennes [morens] gjerning i hjemmet», skrev hun selv. Da «mine yngste brødre fikk sine studenterluer, tok jeg fatt på det medisinske studium» [\(4\)](#).

Karrieren

Ragnhild Vogt var medisinstudent fra 1918 og avla medisinsk embetseksamen i 1925, 35 år gammel (figur 2) [\(5\)](#). Hun var ikke den første lege i familien – både farfaren Fredrik Vogt (1829–93) og onkelen Ragnar Vogt (1870–1943) var leger, sistnevnte Norges første professor i psykiatri. En annen onkel var medisinaldirektør Michael Holmboe (1852–1918) [\(2\)](#).

Figur 2 Blant 43 studenter som tok medisinsk embetseksamen våren 1925, var det fire kvinner [\(5\)](#). Ragnhild Vogt sitter ytterst til høyre i bildet. I midten Kvinneklivnikkens sjef, professor Kristian Brandt (1859–1932). Utsnitt fra kullbilde tatt utenfor Rikshospitalets kvinneklivnik høstsemesteret 1924. Foto: Kvinneklivnikkens bildesamling / Nasjonalt medisinsk museum, Norsk Teknisk Museum

Det kan se ut til at hun hadde en målrettet karriere innen psykiatri. Etter eksamen begynte hun som reservelege ved Dr. Dedichens privatasyl og hadde deretter ansettelser ved Ullevål sykehus, Oppland fylkes sinnssykeasyl og Møre fylkes sinnssykeasyl. Hun praktiserte privat i Trøndelag før hun i 1934 slo seg ned i Arendal. Her kom hun til å praktisere privat resten av karrieren. Samme år, 44 år gammel, giftet hun seg med tannlege Tom Selmer Hauge (1888–1972). Han var skilt og hadde fire barn fra første ekteskap [\(6\)](#). Sammen fikk de ingen barn.

Ragnhild Vogt ble godkjent spesialist i sinnssykdommer og nervøse sinnslidelser 9. desember 1931 [\(7\)](#) og ble dermed den første kvinnelige psykiater i Norge [\(8\)](#). Spesialistreglene for leger var innført i 1918, og frem til 1932 var det godkjent 13

spesialister i faget – hun var første kvinne [\(8\)](#).

Faglig aktivitet

Tre år etter at hun ble godkjent spesialist, ble hun beskikket av Justisdepartementet som fast sakkyndig i rettspsykiatriske spørsmål [\(7\)](#), og ifølge avisreferater var hun i flere år sakkyndig i rettssaker på Sørlandet. Hun skrev også en rekke populærvitenskapelige artikler i kvinnebladet Urd og i andre publikasjoner.

I 1936 advarte hun i en kronikk i Aftenposten mot den tiltagende misforståtte humanitet som blant annet ga seg utslag i at samfunnets reaksjoner mot forbrytere ble stadig mildere og at det ble lagt stadig mer arbeid og penger i å bevare «de defekte». Hun mente at man måtte satse på forebygging, å finne frem og behandle tidlig alle barn med dårlige anlegg og – i tråd med enkelte strømninger i datidens tenkning – sterilisere alle som hadde «farlige arvefaktorer» [\(9\)](#).

Kristendommen

Hun publiserte gjennom årene mange artikler om kristendommen. I 1940 var hun med i *Kristen hjelp i seksuelle spørsmål*, en sammenslutning av leger og prester som ville gi veiledning og hjelp ut fra et legevitenskapelig og kristent synspunkt. Denne grupperingen utga flere hefter, og hennes brosjyre het *Til unge piker*. Hun begynte med anatomen, som for henne ble til noe av en lovsang: «Et studium av menneskets bygning, cellenes liv, organenes bygning og funksjon gir en hellig ærefrykt for Skaperen, så vidunderlig er dette hans ypperste skaperverk. - - Man får følelsen av å være på hellig grunn, alt er så utenkelig fullkomment» [\(10\)](#).

Selv om hun hadde nytt godt av at kvinner hadde fått mulighet til universitetsutdanning, mente hun at hjemmet med mann og barn var kvinnens lengsel og største oppgave [\(11\)](#): «Hjem, skole og sykepleie anser jeg for naturlige felt for en kvinnes evner», sa hun [\(12\)](#).

Nazismen

I september 1941 meldte Ragnhild Vogt Hauge seg inn i Nasjonal Samling (NS). I en avisartikkel i desember 1943 beskrev hun hvorfor [\(13\)](#). Hun hadde alltid vært sosialist av innstilling, skrev hun, men kunne ikke slutte seg til de sosialistiske partier som var kristendomsfiendtlige. Hun fremhevet at hun var mot all politikk på grunn av partiuvesenet, og oppdaget NS først 9. april 1940, da hun våknet til politisk bevissthet. Hun fremstilte Quisling nærmest som en frelser: «Da fedrelandet var i den største fare og der fremsto en mann som mente at han kunde redde landet, måtte jeg i hvert fall undersøke hvem han var og hva han hadde å fare med. Så får jeg vite, til tross for alle bakvaskelser, at mannen er idealist og et geni, at programmet stemte med hva jeg selv hadde tenkt siden jeg ble voksen, og at gjennom NS kunde vårt fedreland igjen bli fritt og selvstendig.»

Innlegget var skrevet i en serie som gikk i mange aviser i årene 1943–44. Her beskrev partimedlemmer sin vei til NS. Vi har gjennomgått de 35 første bidragene i Aftenposten i perioden fra november 1943 til januar 1944. Vogt Huges bidrag var det 18. i den rekke som begynte med Marie Hamsuns. Det var stor variasjon i lengde og skrivestil. Trolig ble tekstene ført i pennen av forfatterne selv. Begrunnelsene for NS-medlemskapet varierte, de fleste anga flere grunner, kapitalismens manglende evne til å løse tidens problemer eller en intens antibolsjevisme var de vanligste, sammen med en mistro til de gamle partier og en stor beundring for Quisling. Antisemittisme ble angitt av noen, et kristent livssyn hos omtrent like mange.

Valget om NS-medlemskap hadde ikke vært lett for henne. Første gang hun hørte et NS-foredrag høsten 1940, hadde hun gått til foredragsholderen med anklager om alt det gale NS foretok seg. Svaret var: «Når programmet er godt og viljen er god, så hjelp oss å gjennomføre det på en rett måte.» Det gikk enda et år før hun meldte seg inn. Det ble avgjørende at ektefellen gikk inn i partiet: «Da så min mann reiste med den første norske legion mot bolsjevismen, ble jeg utsatt for et så motbydelig press fra kristelig hold og en slik kulde fra slekt og venner, at jeg kunde i hvert fall ikke høre med til den del av det norske folk som bruker press og kulde og hat.»

At hun opplevde kulde fra slekt og venner var nok riktig. Broren Fredrik (1892–1970) var rektor ved Norges tekniske høgskole, men hadde trukket seg i 1941 i protest mot okkupasjonsmakten, Johan (1900–91) ble arrestert samme år og satt på Grini, og Jørgen (1900–72), som var kommunist, ble også arrestert og satt resten av krigstiden i fengsler og fangeleirer. Søsteren Margit (1897–1975) hadde vært gift med motstandsmannen Martin Linge (1894–1941) [\(2\)](#), som falt i kamp med tyske styrker i 1941, samme år som Ragnhild meldte seg inn i NS.

I landssviksaken ble det spørsmål om det var mannen som hadde fått henne inn i NS-bevegelsen. Men slik var det ikke, fremholdt hun. Han hadde vært medlem fra oktober 1940 til november 1943 og hadde frarådet henne å melde seg inn for å slippe ubehagelighetene som fulgte med det. Han skulle også flere ganger ha foreslått å melde seg ut, men hun trodde at hun kunne hjelpe andre bedre dersom hun ble stående som medlem. Blant annet gjorde hun en innsats for broren Jørgen, som sto i fare for å bli sendt til Tyskland i september 1944. Og medlem var hun inntil utmeldelsen i april 1945 [\(14\)](#).

Oppgjøret

Da Legeforeningen i september 1945 avholdt sitt første landsmøte etter krigen, ble det sagt at legene hadde bestått prøven i krigsårene med glans [\(15\)](#). Riktignok hadde ikke alle klart «å vise den moral vi hadde ventet» [\(15\)](#), men til gjengjeld hadde alle NS-leger umiddelbart blitt ekskludert fra foreningen [\(16\)](#). Blant disse var Ragnhild Vogt Hauge [\(17\)](#).

Presidenten slo i sin åpningstale fast at «mindreverdige personer» nå var «skilt ut», og at «i dette øyeblikk kan vi anse oss for å være i ublandet godt selskap» [\(15\)](#). Helsedirektør Karl Evang (1902–81) sa at forræderne og de skrøpelige blant legene, som han omtalte som skadelige fremmedlegemer [\(18\)](#), nå var blitt isolert og sjaltet ut: «De er stort sett mindreverdige elementer som det av alle grunner er en fordel å få renset ut av våre medisinske kadre», sa han [\(\(19\)](#), s. 267).

Ifølge Legeforeningens lover kunne landsstyret oppheve eksklusjonen etter en viss tid. Dersom legens forseelse under okkupasjonen ikke var av grovere natur, kunne man bli opptatt som medlem på nytt. Legeforeningens sekretariat skaffet til veie mest mulig materiale om de aktuelle legene. Så ble sakens dokumenter sendt til den lokale avdeling til uttalelse, først der hvor vedkommende hørte hjemme under krigen, så til avdelingen hvor legen på søknadstidspunktet holdt til. Saken ble deretter behandlet i sentralstyret, som tok stilling til om den egnet seg til skriftlig votering i landsstyret (20). Det ble altså lagt opp til en omfattende prosess, og i et anonymt avisinnlegg i 1951 sto det at ingen frivillig burde melde seg til den private skjærsild som foreningen hadde etablert (21).

Vogt Hauge skrev til Legeforeningen i mars 1951 og spurte blant annet om hvordan det stilte seg for medlemskap for tidligere NS-medlemmer, men vi har ikke funnet noen søknad (22), og hun står ikke oppført i Legeforeningens årbøker som vi har undersøkt frem til 1960. Trolig ble hun stående utenfor Legeforeningen i alle år etter krigen.

Legelisens og spesialistgodkjenning

Selv om Legeforeningen hadde gjort kort prosess med NS-legene, var det mer uklart hvordan rettssystemet skulle håndtere sakene. Evang skrev at det var en alminnelig oppfatning at samtlige leger som hadde vært medlemmer av NS, for alltid ville miste sin adgang til å praktisere som leger ((18); (23), s. 170). Første skritt i prosessen skjedde da også. Med hjemmel i landssvikanordningen § 50 besluttet Sosialdepartementet rett etter frigjøringen å frata 109 leger deres licentia practicandi. Det gjaldt også Ragnhild Vogt Hauge, som mistet lisensen i juli 1945.

Evang anså departementets beslutning både som naturlig og riktig, og hilste den av flere grunner med glede. NS-legene representerte, ifølge Evang, ikke noe gjennomsnitt av legene. Selv om det riktignok fantes adskillige unntak, var dette leger som det også i fredstid hadde vært adskillig å utsette på. Han mente at enhver «stand kan ha behov for en viss utrenskning, og krigen ga oss mulighet for det» (18).

Men departementets suspensjon av legelisensene var midlertidig og skulle bare stå ved lag til straffesaken var endelig avgjort. Dersom det i dommen eller forelegget ikke var tatt med et slikt rettighetstap, ville suspensjonen automatisk opphøre. Da sosialminister Sven Oftedal (1905–48) redegjorde for saken i Stortinget i november 1946, var 22 leger dømt for landssvik. En av dem var Ragnhild Vogt Hauge. Men domstolene hadde ikke villet gå til fradømmelse av legelisenser i noe tilfelle, uansett hvor graverende landssvik som var begått, sa statsråden (24).

Et annet spørsmål var hva man skulle gjøre med spesialistgodkjenningen. Når man ble ekskludert fra Legeforeningen, og midlertidig fikk suspendert sin legelisens, burde det kanskje også få konsekvenser for spesialiteten? Helsedirektoratet skrev i juni 1946 at dette spørsmålet «blir vel å avgjøre av Legeforeningen» (25). Men generalsekretær Jørgen Berner (1883–1964) avviste det. Legeforeningen hadde aldri ansett seg berettiget til å tilbakekalle en «engang given spesialistgodkjenning, selv om vedkommende blir ekskludert av foreningen», skrev han (25).

Dommen

Vogt Hauge satt i husarrest fra mai til juli 1945, og i mars 1946 kom landssviksaken opp til doms i Arendal. Grunnlaget for tiltalen var at hun hadde vært medlem av NS fra 1941 til 1945 og av NS' hjelpeorganisasjon fra 1942, som hun også hadde gitt pengestøtte til, i tillegg til å ha vært kretssosialleder for NS' kvinneorganisasjon.

Hun ble dømt til 120 dager i fengsel, kr 5 000 i bot og kr 15 000 i erstatning. Statsadvokaten for landssviksaker mente at det ikke var nødvendig å frata henne lisensen. Evang var som vanlig uenig, men det ble ikke tatt til følge av retten. Og tre måneder senere, i juni 1946, opphevet departementet suspensjonen (26). Hun sto igjen fritt til å gjenoppta legearbeidet.

Dommen var en skuffelse for henne. Aktor hadde ikke lagt ned påstand om fengsel, men i dommen ble det i skjerpene retning lagt vekt på at hun var en moden kvinne med meget god forstand og med landets høyeste utdanning. Retten fant derfor en fengselsstraff passende. Hun påpekte i anken at fengsel ville virke særlig hardt på henne som praktiserende kvinnelig doktor, men det hjalp ikke. Hun måtte sone fire måneder.

Dommen inneholdt et interessant element. Hun hadde i mange år vært medlem av Den norske lægeforening, og etter at foreningen ble nazifisert i 1941 og kalt Norges lægeforbund, ble hun stående som medlem. Hun anket, fordi hun mente det var «uriktig når byretten har ansett Norges legeforbund som en organisasjon knyttet til NS». Hun påpekte at hvis man ikke protesterte, ble man automatisk medlem av det nye forbundet (27).

Ankesaken ble ført for Høyesterett i november 1946, og her fikk hun medhold (28). Det var en prinsipielt viktig dom. Hun ble frifunnet for medlemskapet i Norges lægeforbund, men byrettens straffeutmåling ble opprettholdt, og vurderingen av henne var barsk: «Som et godt eksempel på manglende evne til å forstå situasjonen, har vi nettopp i denne sak tiltalt mer enn alminnelige grunne og naive artikkel om 'hvorfor jeg er medlem av NS'.»

Ektefellen sto for retten noen dager før henne. Han ble dømt til 2½ års tvangsarbeid, kr 10 000 i bot og kr 10 000 i erstatning (29). Han hadde sont ferdig i juli 1947.

Vogt Hauge fikk altså legelisensen tilbake i juni 1946, beholdt spesialistgodkjenningen som psykiater og tok opp igjen legepraksisen i Arendal. Tidligere hadde hun hatt kontor i sentrum, men høsten 1946 etablerte hun seg hjemme på gården Frydentopp i utkanten av byen.

Formildende hensyn

I dommen ble det trukket frem i formildende retning at hun hadde bidratt til å redde en jødisk kvinne (30). En av få tyske jøder som klarte å flykte til Norge før krigen, var Gisela Wilmersdoerffer (1868–1969). Hun kom fra Berlin via London til Norge i august 1939. Hun fikk midlertidig oppholdstillatelse i Flosta ved Arendal, men høsten 1942 forsto lokale hjelpere at hun sto i fare for å bli arrestert, og de tenkte at en

legeerklæring kunne redde henne. Vogt Hauge ble tilkalt søndag 10. januar 1943 (31). I den håndskrevne erklæringen, som i dag finnes i Statspolitiets arkiv i Riksarkivet, fremgikk det at den 74-årige pasienten led av hjertefeil med høygradig insuffisiens, åndedrettsbesvær og cyanose. Allmenntilstanden var «meget dårlig», og Vogt Hauge anså hjertefeilen og allmenntilstanden for å være så alvorlig at det ville være fare for at hun kunne dø på vei til Oslo. Det var den medisinske siden av saken, men Vogt Hauge stoppet ikke der. Kvinnens opphold var ikke til skade for noen, siden hun ikke drev noen som helst agitasjon. Hun vektla helsetilstanden, at den eldre damen bodde isolert, klarte seg selv, ikke hadde kontakt med noen og aldri uttalte seg om politikk. Hensikten var å overbevise politiet om at det ikke var nødvendig med arrestasjon og deportasjon. Det dreide seg om en alvorlig syk person som antakelig ikke hadde lenge igjen (31). Forsøket lyktes. Dagen etter sendte Arendal politikammer legeerklæringen til Statspolitiet, som snart varslet tilbake at kvinnen ikke skulle arresteres siden hun lå alvorlig syk hjemme. Hun var en av få jøder i Norge som ikke ble arrestert under krigen, og som fikk lov til å oppholde seg i landet (30).

Wilmerdoerffer kom til å leve lenge. Hun døde først 26 år senere, 101 år gammel, i 1969. Historien er et eksempel på at et NS-medlem hjalp folk som var i en vanskelig situasjon, og som ikke var medlem av NS, og på at en lege stilte en uriktig diagnose for å hindre at en jødisk pasient ble tatt (30). Det er ikke enestående. I avhør etter krigen forklarte Vogt Hauge at hun hadde fått vite at det tyske sikkerhetspolitiet Sipo var blitt informert om at hun var NS-medlem. Takket være dette hadde hun klart å redde jøden, fremholdt hun (30).

I dommen ble det i formildende retning tatt hensyn til at Vogt Hauge ikke på noen måte opptrådte aggressivt under krigen, at hun var saklig og korrekt i sine offentlige verv, og at hun hadde vist seg hjelpsom overfor landsmenn av motsatt politisk oppfatning. Det ble lagt vekt på at hun ved å «erklære pasienten meget syk, hindret at hun ble arrestert og sendt ut av landet» (30).

Soning

Helsepersonell som måtte sone landssvikdom i fengsel, gikk de fleste steder straks i gang med å organisere helsetjenester. De gjorde en stor innsats for å hjelpe sine medfanger (32). Et unntak skal ha vært Bredtvet kvinnefengsel i Oslo, der det ikke ble gitt adgang for internert helsepersonell til å bistå ledelsen. Her var heller ingen sykeavdeling for de opptil 400 fengslede kvinnene. Det hersket store motsetninger mellom fengselsledelsen og fangene (33), og fengselet ble regnet som et av de verste når det gjaldt legetilsyn (34).

Vogt Hauge, som begynte soningen der i slutten av desember 1946, var blant dem som forsøkte å rapportere om forholdene ved Bredtvet. Vi vet ikke hvor godt hun og fengselslegen Augusta Rasmussen kjente hverandre, men de var begge oppvokst i Oslo, var om lag jevngamle, hadde studert medisin omtrent på samme tid, ble spesialister i psykiatri med to års mellomrom (1), var kristelige og var også i familie med hverandre: Psykiatriprofessor Ragnar Vogt var onkel til begge.

Om sitt eget fengselsopphold skrev Vogt Hauge at hun ikke fikk tillatelse til å praktisere i fengselet, men at flere pasienter i smug søkte råd hos henne. Det var vanskelig nok, skrev hun, fordi det var forbudt for fangene å snakke sammen (34).

Også etter at hun ble løslatt i april 1947, forsøkte hun å hjelpe medfanger som hun visste hadde det vanskelig i fengselet. Hun skrev at mange var kommet fra Bredtvet med knekket helse, legemlig og sjelelig.

Avslutningen

Ektefellen Tom Selmer Hauge døde i 1972, og Ragnhild Vogt Hauge kom til å leve sine siste 15 år som enke. Hun døde i 1987, 97 år gammel.

Hvorfor ble hun glemt? Det kan være flere grunner. De fleste huskes jo ikke en generasjon eller to etter sin død. Hun bodde og virket i periferien. Arendal hadde i 1930-årene 10 000 innbyggere og lå langt fra hovedstaden og etablissementet. I store deler av karrieren praktiserte hun både som psykiater og allmennlege – hun drev altså ikke utelukkende psykiatrisk praksis (figur 3). Hun arbeidet bl.a. som lege på kontrollstasjonen for mor og barn i årene 1934–45, og hun underviste på husmorskolen. Selv om hun skrev en del for allmennheten, markerte hun seg ikke spesielt. En annen grunn kan være at hun valgte NS under krigen, men det er usikkert hvilken betydning dette har hatt. Etter dommen i Høyesterett i november 1946 uttalte Legeforeningens generalsekretær at dommene over NS-legene var for milde, men det gjaldt neppe Vogt Hauge, for Berner mente hun hadde vært «nokså passiv» (35).

Figur 3 Ragnhild Vogt Hauge drev både med allmennmedisin og psykiatri. Annonse i Tvedestrandsposten 6. desember 1947. Foto: Tvedestrandsposten/Nasjonalbiblioteket

I desember 1945 skrev 19 arendalitter under på et støtteskriv til henne, der de fremholdt at hun aldri hadde drevet agitasjon for NS og aldri snakket om politikk, men alltid vært alle fattiges venn, velgjører og hjelper i Arendal og omegn. Ingen lege hadde hjulpet så mange fattige uten betaling, hevdet de. Mens andre prekte, var dr. Hauge et levende vitnesbyrd om «den sanne kristen i gjerning» (36).

Vi takker Espen Haavardsholm for verdifulle opplysninger om sin grandtante, Øivind Ekeberg for hjelp med manuset og Anders Taraldset for statistiske opplysninger.

Artikkelen er fagfellevurdert.

En av forfatterne er redaktør i Tidsskriftet. Manuskriptet er derfor behandlet eksternt av setteredaktør Jan Frich.

LITTERATUR

1. Hem E, Børdahl PE. Augusta Rasmussen – psykiater, pioner og tidens vitenskapelige sannheter. Tidsskr Nor Legeforen 2018; 138. doi: 10.4045/tidsskr.17.0712. [PubMed][CrossRef]
2. Børresen AK. Johan Vogt 1. I: Norsk biografisk leksikon. https://nbl.snl.no/Johan_Vogt_-_1 Lest 15.7.2018.
3. Børresen AK. Bergtatt: Johan H.L. Vogt – professor, rådgiver og familiemann. Trondheim: Tapir, 2011.
4. Studentene fra 1908: biografiske opplysninger samlet til 25-års-jubileet 1933. Oslo: Grøndahl, 1933: 384–5.
5. Medicinsk embedseksamen. 1ste semester (12te juni) 1925. Norsk Magazin for Lægevidenskaben 1925; 86: 749–51.
6. Studentene fra 1908: biografiske opplysninger samlet til 50-års jubileet 1958. Oslo: Malling, 1958: 65–6.
7. Kobro I, red. Norges læger: 1926–1936. Oslo: Aschehoug, 1938: 536.
8. Berner JH, red. Årbok for Den norske lægeforening. 3. årgang. Oslo: Centraltrykkeriet, 1932: 271.
9. Hauge RV. Forbryderen i fred og revolusjon. Aftenposten 6.11.1936: 2–3.
10. Smidt J. Kristen hjelp i seksuelle spørsmål. Kirke og kultur 1940; 47: 498–505.
11. Hauge RV. Dikken Zwilgmeyer (1853–1913). Urd 17.10.1953, nr. 21: 19, 22–3.
12. Kameratekteskap skadelig for kvinnen. Fædrelandsvennen 17.9.1932: 5.
13. Hauge RV. Hvorfor jeg er medlem av NS. Aftenposten (morgen) 29.12.1943: 2.
14. 120 dagers fengsel for Ragnhild Vogt Hauge. Tiden 27.3.1946: 1.
15. Lægene har med glans bestått prøven i krigsårene. Dagbladet 6.9.1945: 1, 6.
16. Gogstad AC. Helse og hakekors: helsetjeneste og helse under okkupasjonsstyret i Norge. Bergen: Alma Mater, 1991: 313–27.
17. Fortegnelse over læger som har vært medlem av N.S. etter 9. april 1940. Tidsskr Nor Lægeforen 1945; 65: 65–6.
18. Evang K. Leger og landssvik. Arbeiderbladet 2.12.1946: 4–5.
19. Evang K. Noen aktuelle oppgaver ved gjenreisningen av den norske folkehelsen og det norske helsevesen. Tidsskr Nor Lægeforen 1945; 65: 266–71.

20. Sentralstyrets melding om Den norske lægeforenings virksomhet 1949 og 1950. Tidsskr Nor Lægeforen 1951; 71: 598–9.
21. Den Norske Lægeforening – dumhetens arnested. 8. mai 12.10.1951.
22. Brev 11.3.1951 fra Ragnhild Vogt Hauge til Den norske lægeforening. I mappe: Hauge, Ragnhild Vogt. Den norske lægeforenings arkiv. I: Riksarkivet. Arkivenhet RA/PA-0280/E/Ea/L0005. <https://www.arkivportalen.no/entity/no-a1450-01000002602833> Lest 26.11.2018.
23. Oppgjøret med de læger som under krigen har vist en uverdigg holdning. Tidsskr Nor Lægeforen 1945; 65: 168–72.
24. Interpell. fra repr. Hognestad om nazilæge H. Næs' praksis. I: Møte onsdag 13.11.1946. Forhandlinger i Stortinget nr. 244, s. 1944–5.
25. Notat 20.6.1946 fra H. Sandaker til Legekontoret og notat 9.7.1946 fra Jørgen Berner til Helsedirektoratets legekantor. I mappe: Lege Ragnhild Hauge. Sosialdepartementet, Helsedirektoratet, Legekontoret, H1. Sakarkiv 1940–58. <https://www.arkivportalen.no/entity/no-a1450-0100000326333> Lest 26.11.2018.
26. Licentia practicandi. Tidsskr Nor Lægeforen 1946; 66: 500.
27. Prinsipiell dom i Høyesterett. Sørlandet 9.11.1946: 1.
28. Dom 7. november 1946. I: Jensen CL, red. Norsk retstidende 1946; 111: 1196–8.
29. Landssvikarkivet, Arendal politikammer. I: Riksarkivet. Arkivenhet RA/S-3138/0025/D/Db/l0011/0002. Anr. 24/45 Hauge, Tom Selmer. <https://www.arkivportalen.no/entity/no-a1450-01000003648382> Lest 26.11.2018.
30. Tronstad R. Jøder på Agder 1851–1945. Kristiansand: Portal, 2015: 116–7, 145–8, 192–3, 224–8.
31. Legeerklæring fra doktor Ragnhild Hauge 10.1.1943. Statspolitiet – Hovedkontoret/Osloavdelingen. I: Riksarkivet. Arkivenhet RA/S-1329/G/Ga/L0008/0002: Jøddinner. <https://arkivportalen.no/side/arkiv/detaljer?arkivId=no-a1450-01000001379113> Lest 18.7.2018.
32. Helseforholdene og kostholdet. I: St.meld. nr. 17 (1962–63). Om landssvikoppjøret. Side 399. <https://www.nb.no/nbsok/nb/bcfefa91d37fc30de76e8aa2aa811deb?index=2#416> Lest 26.11.2018.
33. Gogstad AC, Løvold TV. Straff som fortjent? Rettsoppjøret 1945-50. Sosialmedisinske betraktninger. Tidsskr Nor Lægeforen 1999; 119: 2495–500. [PubMed]
34. Hagen I. Oppgjørets time. Oslo: Spartacus, 2009: 191–3.
35. Dommene over NS-lægene for milde. Morgenbladet 15.11.1946: 7.
36. Brev stilet til «Byretten i Arendal» «Desember 1945». Landssvikarkivet, Arendal politikammer. I: Riksarkivet. Arkivenhet RA/S-3138/0025/D/Db/L0011/0002. Anr.

25/45 Hauge, Ragnhild Vogt. <https://www.arkivportalen.no/entity/no-a1450-01000003648384> Lest 26.11.2018.

Publisert: 20. juni 2019. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.18.0944

Mottatt 7.12.2018, første revisjon innsendt 21.3.2019, godkjent 4.4.2019. Setteredaktør: Jan Frich.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 9. juli 2026.